

2015. decemberi mérnök évfordulók, emléknapok

1. – Rádiózás napja

Annak emlékére, hogy 1925-ben e napon kezdődött hazánkban a rendszeres rádiós műsorsugárzás az 546 méteres középhullámon. Az adóállomás Budapest néven jelentkezett és Demény Károly államtitkár, a Magyar Királyi Posta vezérigazgatója magyar, francia valamint angol nyelven szólt a hallgatókhoz.

1. – 130 éve született Corchus Géza mérnök

Budapesten született Corchus Géza (1885-1977) gépészmérnök, aki tanulmányait Charlottenburgban és Budapesten folytatta. 1931-ben kezdett foglalkozni szivattyúkkal. 1932-ben a Mazalán Gépgyár Fertő utcai telepén szivattyúgyártó üzemet szervezett. Az általa szerkesztett járókerekek némelyikét ma is gyártják. 1950-ben a Kisszivattyúgyár főkonstruktorra lett. A Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Vízgépészeti Szakbizottságának tagjává választották (1951). Itt Pattantyus Ábrahám Gézével és Gorup Ferencsel meghatározta a több fokozatú szivattyúk országos tipizálását. 1952-től a budapesti műszaki egyetemen tanított.

5. – 260 éve született Tomcsányi Ádám fizikus

Kamánfalván született Tomcsányi (Tomtsányi) Ádám (1755-1831) fizikus, mérnök, aki tanulmányait a budai egyetem bölcsészeti karán és az Institutum Geometricumban végezte, előbb bölcsészdoktori, majd 1787-ben mérnöki oklevelet szerzett. 1790-től az egyetemen a fizika és mechanika tanársegédje, majd 1791-től 1798-ig a fizika és mezőgazdaságtan tanára előbb a nagyváradi, majd a pozsonyi kereskedelmi akadémián. 1801-től a pesti egyetem fizika és mechanika tanszékén működött haláláig. 1823-1824-ben az egyetem rektora volt. Magyarországon úttörő monográfiát adott közre az elektromosság tanról, mely az elektrokémiára és az elektromosság orvosi alkalmazásaira is kiterjedt. Az 1814. évi móri földrengésről Kitaibel Pállal együtt írt tanulmánya nemzetközi viszonylatban is elismert munka.

5. – 100 éve született Fodor Gábor Béla kémikus

Budapesten született Fodor Gábor Béla (1915-2000) kétszeres Kossuth-díjas kémikus, a kémia tudományok doktora, akadémikus. Kutatási területei: reakciótipusok és a reagensek modern, Ingold-i csoportosítása, a dedukció elve. Sztereo-kémiai vizsgálatok; tropánalkaloidok kémiája, térkémiája és szintézise. 1938-1945 között a Chinoín Gyógyszergyárban kutatóvegyészi munkakörben dolgozott. 1945-ben egyetemi magántanárrá habilitálták *A gyógyhatású szénvegyületek kémiája* témakörből. Külföldön oktatói és kutatói munkáját Kanadában kezdte, felvette a kapcsolatot az amerikai emigrációban élő tudósokkal, köztük Szent-Györgyi Alberttel. 1969-től fő munkahelyévé az USA Nyugat-Virginia-i egyeteme vált, ahol 1986-ig oktatott és kutatott, s ahonnan amerikai és müncheni, darmstadti társintézményekkel tartott fenn szakmai kapcsolatot. 1986-os nyugalomba vonulásakor emeritálták. A rendszerváltás után többször hazalátogatott, idős korát meghazudtolva kitűnő előadásokat tartott. 1990-ben a szegedi egyetem is emeritálta, 1994-ben pedig díszdoktorrá avatta.

6. - 90 éve született Uzsoky Miklóss mérnök

Nyíregyházán született Uzsoky Miklós (1925-1995) Állami Díjas villamosmérnök, matematikus, feltaláló, a magyar elektronikai kutatás és fejlesztés történetének egyik legzseniálisabb alakja. Hazánk szellemi zártságának idején több újdonságot alkotott. Ilyenek voltak a hátrafelé haladó hullámok, a digitális technika különleges szűrői és sok más olyan eredmény, amik részben a kor viszonyai miatt, részben az általános fejlődés következtében már csak történetekben élnek tovább. Ő alkotta meg az első magyar fejlesztésű televíziós adót és szellemi irányításával jött létre az a mikrohullámú távközlési rendszer, amely hosszú időn keresztül a magyar ipar egyik legnagyobb exportcikke volt. Úttörője volt a számítógéppel segített elektronikus tervezésnek, ellenőrzésnek és gyártásnak. A maga idejében úttörő, korszerű digitális adatátviteli berendezéseket fejlesztett, olyanokat, amiknek beszerzése Magyarország számára lehetetlen volt. Ezek voltak a magyarországi számítógépes hálózat első kulcstermékei.

7. – Polgári repülés napja

A Nemzetközi Polgári Repülésügyi Szervezet (International Civil Aviation Organization - ICAO) koordinációja mellett e napon tartják a polgári repülés nemzetközi napját. Célja, hogy felhívják a figyelmet a nemzetközi polgári repülés fontosságára az országok társadalmi és gazdasági fejlődésében.

9. – 150 éves a Magyar Tudományos Akadémia székháza

1865-ben e napon ünnepélyes keretek között adták át a Lánchíd pesti hídfőjénél, a közadakozásból 1862 és 1865 között épült Magyar Tudományos Akadémia székházát. Az eklektikus - neoreneszánsz stílusú épület terveit a berlini Friedrich Stüller készítette.

11. – 130 éve született Pattantyús-Ábrahám Géza mérnök

Selmecbányán született Pattantyús-Ábrahám Géza (1885-1956) Kossuth-díjas gépészmérnök, egyetemi tanár, akadémikus. Rengeteg tankönyvet írt, fontos szerepet játszott a műszaki kultúra terjesztésében és fejlesztésében, és a mérnökképzésben. Megtervezte több kisváros villamosítását, de tervezett felvonó-berendezéseket, vízgépeket is, és részt vett több szivattyútelep létesítésében. A dugattyús szivattyúk légüstjének méretezésére kidolgozott eljárását az egész világon Pattantyús-módszerként ismerik.

14. – 170 éve született Ray Rezső Lajos építész

Bruban született Ray Rezső Lajos (1845-1899) svájci származású magyar építész, egyebek közt a budapesti Szent Lukács gyógyfürdő tervezője. A zürichi Polytechnikum, majd a párizsi École des Beaux-Arts növendéke volt. Svájcban 1868-ban települt át Magyarországra. Budapesten több jelentős középületet, valamint számos magán- és bérházat épített. Az ő nevéhez fűződik a siófoki üdülőtelep megalapítása is.

17. – 125 éve született Halász András mérnök

Munkácson született Halász András (1890-1975) Kossuth-díjas bányamérnök, egyetemi oktató. Munkásságának főbb területei az úrkúti mangánérc-dúsítómű hidrociklonos osztályozáson alapuló rekonstrukciója, a fehérvárcsurgói üveghomok-előkészítómű, a sárisápi kaoliniszapolómű, a pátkai ólomcinkérc- és fluoritflotálómű voltak.

23. – 70 éve született Vajda Gyula mérnök

Budapesten született Vajda Gyula (1945-1996) építészmérnök, aki több vállalat, intézet vezető tervezője volt. Az építészet területén a nemzeti hagyományok megőrzésére törekedett. Jelentős mértékben járult hozzá Érd építészeti arculatának alakításához. Számos családi ház mellett közintézmények sora tervei kerültek ki a keze alól.

24. – Neumann János a 20. század meghatározó embere

A Financial Times 1999. december 24-ei számában megjelent felmérés szerint a 20. század legjelentősebb személyének deklarálták a Budapesten született Neumann János (1903-1957) zseniális matematikust, világhírű mérnök-fizikust, aki a tárolt programvezérlés (TPV) elvének kidolgozója volt. Nevéhez fűződik a játékelmélet megteremtése és számos közgazdasági alapvetés is.

27. – 110 éve született Bede László mérnök

Máramaroszigeten született Bede László (1905-1962) gépészmérnök. Kiemelkedő vízügyes munkái: a büngödsdi szivattyútelep építése, a dióéri II., a bodzászugi, okányi szivattyútelepek tervezése és építése. Munkáival beírta magát Békés város és a Körös-vidék vízügyes krónikájába.

Felhasznált irodalom:

- Évfordulóink a műszaki és természettudományokban 1994. és 1999. – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága
- História – Tudósnapár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók - <http://tudosnaptar.kfki.hu/historia/>
- Mérnökök évfordulói 2015-ben – Magyar Mérnöki Kamara (www.mmk.hu) Történeti Bizottsága
- Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Magyar Életrajzi Lexikon – 1967. – Akadémiai Kiadó
- Egyéb életrajzi források

Készítette: Sipos László